

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות

פרקים ד-ה: תפילה

סוגיה יד: אכילה ועשיית צרכי האדם לפני התפילה (7):
אכילה לפני תפילת מוסף

נכתב בסייעתא דשמיא
על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ
ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

סוגיה יד: אכילה ועשיית צרכי האדם לפני התפילה (7): אכילה לפני תפילת מוסף

*

רקע

סוגייתנו עוסקת בדין אכילה לפני תפילת מוסף, הגמ' פוסקת שאין איסור לטעום, והראשונים דנים אם מותר לסעוד סעודת קבע.

מקורות

- א. גמ' כח: "רב אויא חלש ולא אתא לפרקא... קודם שיתפלל תפלת המנחה"
- ב. רשב"א ד"ה ולית הלכתא
רא"ה ד"ה אמר ר' יוחנן
רמב"ם הל' תפילה פ"ו ה"ד
- ג. שו"ע סי' רפו סע' ג, ומשנה ברורה

רשב"א ד"ה ולית הלכתא

ולית הלכתא כרב הונא. פירוש אלא מותר לטעום קודם תפלת המוספין. וכתב הראב"ד ז"ל, דיש אומרים דוקא טעימה ולא אכילה, והוא ז"ל פירש דאפילו טעימה שיש בה כדי לסעוד את הלב כי הא דרב אויא.

רא"ה ד"ה אמר ר' יוחנן

...אמר רב הונא אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המוספין. ולית הלכתא כותיה, ולא כרבי יהושע בן לוי דאמר כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתפלל תפלת המנחה, כלומר אלא מותר, ואפילו בסעודה גדולה, לפי שיש בה שהות מרובה. אבל במנחה קטנה ודאי אסור בסעודה משום דלמא אתי לאמשוכי, וכדכתיבנא בשבת [ט:], ושלא כדברי מה שכתב רבנו ז"ל שם. אבל לענין תפלת המוספין ודאי מסתברא דדוקא טעימה הוא דשריא, אבל סעודה גדולה ודאי אסור דילמא אתי לאימשוכי ולשהויי תפלת מוסף בתר שבע ונקרא פושע.

הסבר הסוגיה

אמר רב הונא: אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המוספין... ולית הלכתא... כרב הונא. [גמ' כח:]

רב הונא סובר שאסור לטעום כלום לפני שמתפללים תפילת מוסף. תפילת מוסף אינה התפילה הראשונה ביום, ולכן אין סיבה שתהיה חמורה יותר מתפילת מנחה. את שיטת רב הונא שאסור לטעום לפני תפילת מוסף, ניתן להבין באחת משתי דרכים: א. הוא סובר כרבי

יהושע בן לוי שאסור לטעום לפני תפילת מנחה, ודין תפילת מוסף זהה לדין תפילת מנחה. ב. הוא סובר שיש להצמיד תפילת מוסף לתפילת שחרית, ולכן אסור להפסיק ביניהן באכילה.

הגמ' דוחה את דינו של רב הונא, ומתירה לטעום לפני תפילת מוסף. מפרש הראב"ד [ברשב"א ד"ה ולית הלכתא], שהגמ' דחתה את דינו של רב הונא ומותר לטעום אף טעימה שיש בה כדי לסעוד את הלב, אך אסור לסעוד סעודה לפני תפילת מוסף. מהרא"ה [ד"ה אמר ר' יוחנן] משמע שהוא מאמץ את שיטת הראב"ד שאסור לסעוד סעודה לפני תפילת מוסף¹ אך נימוקו שונה. הרא"ה מדמה את תפילת מוסף לתפילת מנחה קטנה, וכשם שאסור לסעוד סעודה לפני תפילת מנחה "דילמא אתי לאימשוכי" כך אסור לסעוד סעודה לפני תפילת מוסף שמא יימשך ויפשע ויאחר תפילתו לאחר שבע שעות. הראב"ד אינו מדמה את תפילת מוסף לתפילת מנחה, ואולי לדעתו איסור הסעודה הוא כדי שלא להפסיק בין תפילת שחרית לתפילת מוסף.

הרמב"ם [פ"ו ה"ד] חולק על הראב"ד והרא"ה ופוסק: "אבל טועם ועושה מלאכה קודם שיתפלל מוסף וקודם מנחה, אבל אינו סועד סמוך למנחה". הרמב"ם פתח בתפילת מוסף ותפילת מנחה, וחתם בתפילת מנחה בלבד, שאין לסעוד בסמוך לה, משמע שאין לדעתו איסור לסעוד לפני תפילת מוסף².

הרמב"ם סובר שאין איסור גורף לסעוד לפני תפילה. חכמים אסרו לטעום לפני תפילת שחרית, כדי שלא יהיה כמשליך ח"ו את ה' לאחר גוו, אסרו לאכול לפני תפילת מנחה שמא יימשך באכילתו, ואסרו לאכול לפני תפילת ערבית שמא תאנוס אותו שינה. תפילת מוסף אינה כלולה בחששות אלו ולכן מותר לסעוד לפני תפילת מוסף³.

סיכום

הגמ' פוסקת שאין הלכה כרב הונא האוסר טעימה לפני תפילת מוסף. נחלקו הראשונים אם מותר לסעוד לפני תפילת מוסף, ויש להבין את מחלוקתם על רקע האיסור לסעוד לפני תפילת מנחה. הרא"ה סובר שדין מוסף כדין מנחה קטנה, ואסור לסעוד לפנייהם שמא יימשך בסעודתו. הראב"ד סובר שמותר לטעום לפני תפילת מוסף כדי ליישב את דעתו, אך אסור לאכול, וכנראה איסור אכילה לפני תפילת מוסף חמור מהאיסור לפני תפילת מנחה. הרמב"ם סובר שלהלכה אין בכלל איסור אכילה לפני תפילת מוסף.

¹ לשונו של הרא"ה אינה חד משמעית. מחד גיסא הוא כותב: "ודאי מסתברא דדוקא טעימה הוא דשריא" - משמע שסעודה אסורה, אך מאידך גיסא הוא כותב: "אבל סעודה גדולה ודאי אסור" - משמע שסעודה רגילה מותרת. מההשוואה לתפילת מנחה משמע שסעודה רגילה אסורה.

² אמנם הכסף משנה מפרש שהרמב"ם אוסר סעודה אף לפני תפילת מוסף. הטור [ס"ו רפ"ג] כותב: "אף על פי שאין הלכה כרב הונא... מכל מקום צריך להתפלל אותה קודם אכילה". הבית יוסף [סע"ג ד"ה אע"פ] מפרשו כשיטת הראב"ד, שאסור לאכול לפני מוסף. הב"ח [סע"ב ב ד"ה אע"פ] מפרשו שאין איסור לאכול אלא יש מנהג שמקורו בגמ', שלא לאכול לפני תפילת מוסף.

³ עיין בהלכה ז שהרמב"ם פוסק: "מותר להסתפר וליכנס למרחץ סמוך לשחרית מפני שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי שרוב העם נכנסין שם ביום, אבל בשחר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו".

הלכה

השו"ע [סי' רפו סע' ג] פוסק כראב"ד שמותר לאכול פירות או מעט פת לפני תפילת מוסף, אך אסור לאכול סעודה. מסביר המשנה ברורה [סי' ק ח-ט] שמותר לאכול פת עד שיעור כביצה, ואדם חלש יכול לאכול גם יותר משיעור זה עד שתתיישב דעתו. בשער הציון [סי' רפו אות ז] מובא ששיעור אכילת מיני תרגימא מחמשת מיני דגן תלוי במחלוקת הפוסקים באכילה מחוץ לסוכה בסוכות - לדעת המחבר אסור רק בשיעור קביעות סעודה, ולדעת המגן אברהם אסור ביותר מכביצה [ראה שו"ע סי' תרלט (סע' ב), מגן אברהם (סק"ו) ומשנה ברורה (סקט"ו)].